

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA ATOQLI VA TURDOSH OTLI TEZ AYTISHLARNING QIYOSIY TAHLILI

Mamataliyeva Navbahor Xo'jamberdiyevna

F.f.f.d. (PhD) dotsent v.b. Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Annotatsiya Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi atoqli va turdosh otlar ishtirokidagi tez aytishlarning tilshunoslik va madaniy ahamiyati o‘rganiladi. Tez aytishlarning tuzilishi, ma’nosi va qo‘llanilishi qiyosiy tahlil qilinib, ularning o‘xshash va farqli jihatlari aniqlanadi. Tadqiqot sifat jihatdan tahlil metodologiyasiga asoslanib, lingvistik korpus va etnolingvistik manbalardan foydalanadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, har ikkala tilda tez aytishlar asosan talaffuz qiyinchiliklari va o‘yin elementlarini o‘zida aks ettirsa-da, ularning madaniy xususiyatlari sezilarli darajada farqlanadi.

Kalit so‘zlar: Ingliz tili, o‘zbek tili, tez aytishlar, atoqli otlar, turdosh otlar, qiyosiy tahlil, talaffuz qiyinchiliklari, lingvistik xususiyatlar, madaniy xususiyatlar, semantik murakkablik, o‘yin elementlari, xalq og‘zaki ijodi, etnolingvistika.

COMPARATIVE ANALYSIS OF QUICK STATEMENTS WITH NOUNS IN ENGLISH AND UZBEKISTAN

Annotation. This article studies the linguistic and cultural significance of quick states with nouns in English and Uzbek. The structure, meaning and use of quick states are analyzed comparatively, and their similarities and differences are identified. The study is based on a qualitative analysis methodology, using linguistic corpus and ethno linguistic sources. The results show that, although quick states in both languages mainly reflect pronunciation difficulties and game elements, their cultural characteristics differ significantly.

Keywords: English, Uzbek, quick sayings, proper nouns, cognate nouns, comparative analysis, pronunciation difficulties, linguistic features, cultural features, semantic complexity, game elements, folk oral art, ethno linguistics.

Kirish. Tez aytishlar tilning o‘ziga xos qismi bo‘lib, nutq ravonligini oshirish va tilning talaffuz imkoniyatlarini namoyish etish uchun ishlatiladi. Ingliz va o‘zbek tillarida tez aytishlar ko‘pincha atoqli va turdosh otlarni o‘z ichiga oladi, bu esa ularning semantik va fonetik murakkabligini oshiradi. Ushbu tadqiqot ingliz va o‘zbek tillaridagi tez aytishlarning lingvistik va madaniy jihatlarini qiyoslashni maqsad qilgan.

Tadqiqotning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

1. Ingliz va o‘zbek tillaridagi tez aytishlarning lingvistik xususiyatlarini tahlil qilish.
2. Tez aytishlarda atoqli va turdosh otlarning semantik va fonetik rolini aniqlash.
3. Ushbu tez aytishlarning madaniy va ijtimoiy ahamiyatini o‘rganish.

Metodologiya. Ushbu tadqiqot sifat jihatdan qiyosiy tahlil metodologiyasiga asoslangan. Ingliz va o‘zbek tillaridagi tez aytishlar maxsus lug‘atlar, adabiy manbalar va xalq ijodi namunalaridan to‘plandi. Ma’lumotlar quyidagi mezonlarga asosan saralandi:

- Tez aytishda atoqli va turdosh otlarning mavjudligi.
- Talaffuz va semantik murakkablik darajasi.

Tahlil davomida tez aytishlar mavzular, talaffuz qiyinchiliklari va o‘yin elementlari bo‘yicha tasniflandi. Qiyosiy tahlil usuli yordamida ingliz va o‘zbek tillaridagi o‘xshashliklar va farqlar aniqlab chiqildi.

Natijalar. Tahlil natijalari tez aytishlarning universal va madaniy xususiyatlarini ko‘rsatdi:

1. **Universallik jihatlari:**

Har ikkala tilda tez aytishlar talaffuz qiyinchiliklari orqali o‘yin elementlarini yaratishga xizmat qiladi. Masalan:

- Ingliz tilida: *"She sells seashells by the seashore."*
- O'zbek tilida: *"Qo'r'a-qo'r'a qora qarg'alar qiyqiradi."*

Atoqli otlarning qo'llanilishi, masalan, shaxs yoki joy nomlari, tez aytishlarga semantik chuqurlik qo'shadi. Misol:

- Ingliz tilida: *"Betty Botter bought some butter."*
- O'zbek tilida: *"Bozorning boz qoplari buzilmas."*

2. **Madaniy xususiyatlar:**

Ingliz tez aytishlarida ko'pincha individualizm va hazilomuz ma'nolar aks etsa, o'zbek tez aytishlari ko'proq jamoaviylik va etnografik unsurlarni o'z ichiga oladi.

- Ingliz tilida: *"Peter Piper picked a peck of pickled peppers."*
- O'zbek tilida: *"Qozi qozonda qazi qovurdi."*

O'zbek tilidagi tez aytishlarda milliy hayot tarziga oid unsurlar, masalan, qishloq xo'jaligi va tabiat tasvirlari ko'p uchraydi. Misol:

- *"Choy ichadigan cho'mich chiqdi."*

Misollarni qiyosiy tahlili:

- Inglizcha tez aytish: *"How can a clam cram in a clean cream can?"*

Talaffuzdagi murakkab tovushlar: "cl" va "cr" kombinatsiyasi.

- O'zbekcha tez aytish: *"Sayyod sayhon sayilgohda sayr qildi."*

So'z boshi tovushlarining takrori: "say" va "s" harfi.

Munozara. Natijalar shuni ko'rsatadiki, tez aytishlar fonetik murakkablik bilan birga, til va madaniyat o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni ham namoyon etadi. Ingliz va o'zbek tillaridagi tez aytishlarning farqlari ularning tarixiy va ijtimoiy sharoitlari bilan izohlanadi. Ingliz tilidagi tez aytishlarda globalizm va ko'p millatlilik unsurlari kuzatilsa, o'zbek tez aytishlari mahalliy madaniy qadriyatlarni aks ettiradi. Bundan tashqari, o'zbek tilidagi tez aytishlar sheva va xalq og'zaki ijodi bilan boyitilgan.

Xulosa. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi atoqli va turdosh otli tez aytishlarning lingvistik va madaniy jihatlari qiyosiy tahlil qilindi. Natijalar shuni

ko'rsatadiki, tez aytishlar universallik bilan bir qatorda o'ziga xos madaniy xususiyatlarga ham ega. Kelgusidagi tadqiqotlar boshqa tillardagi tez aytishlarni ham qamrab olib, bu jarayonni yanada kengroq o'rganishga yordam berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Avliyoqulova, R., & Mamataliyeva, N. (2023). THE ROLE OF WISE WORDS IN THE WELL-BEING OF A CHILD. *Modern Science and Research*, 2(12), 1112-1114.
2. Khojamberdievna, M. N. (2023). CONTRASTIVE ANALYSIS OF APHORISMS WITH THE CONCEPT MOTHERLAND IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(12), 509-511.
3. НАРМУРАТОВ, З. Р. (2018). ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НЕКОТОРЫХ НАЗВАНИЙ АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТОВ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ, НЕМЕЦКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ. *Развитие и актуальные вопросы современной науки*, (4), 99-101.
4. Маматалиева Ф.Т. (2015). Экологические проблемы на кирпичном заводе №1 АО «Ош Ак-Таш». *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (10-2), 60-64.
5. Navbahor, M., & Turayevna, R. S. (2024). LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH COLOR COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 7(6), 110-117.
6. Faxriddinovna, Q. B. (2023). The role and importance of an integrated bilingual approach in teaching English to students.

7. Fakhriddinovna, K. B., & Fakhriddinovna, U. N. (2021). The Use of Interactive Bilingual Learning for Teaching English Language the Ages Of 5-6. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 3, 135-138.

8. Fakhriddinovna, K. B. (2023). The current state of teaching english to technical students, methodological approaches: the current state of teaching english to technical students, methodological approaches.

9. Karshieva, B. F. (2023). A component of professional communicative competence in English is professional engineering knowledge. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 257-261.

10. Karshieva, B. F. (2023). A component of professional communicative competence in English is professional engineering knowledge. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 257-261.